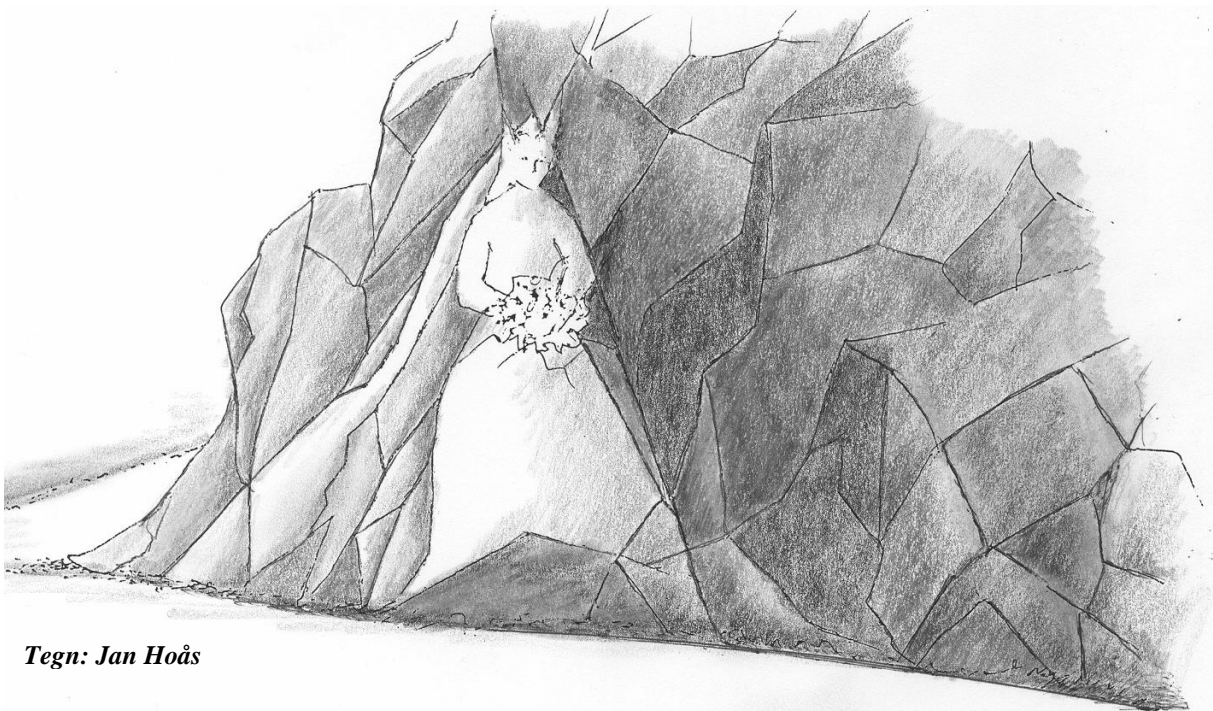

1959 Brura på Gevingåsen

En bil kommer kjørende over Gevingåsen ned mot den nye Hellbroa. Det regner - ikke kraftig, men lett og jevnt. Stratusen ligger godt nede på Steinmohaugen. Bilen bremses litt ned. Sjåføren hadde kjørt samme veien i en årrekke, men nå hadde det pågått utbedring i nedre delen av bakken. Litt av bergknausene til høyre var kuttet, slik at det oppstod slakkere kurver. Dette var hans første tur på nyveien, og han velger fornuftig nok å kjøre enda mer forsiktig. Det hadde blitt ganske så mørkt selv om det var tidlig på ettermiddagen. Skyggene og konturene kunne forventes å bli skarpere, men blandingen mellom yr og regn gjorde sikten litt uklart. Og fra bergveggen kaster billyset sine reflekser tilbake. En møtende bil kommer også. Plutselig dukker en slags figur inn i hans vidvinkel, og han beveger hodet raskt til høyre for å få bekreftelse på sin antagelse om at en person går langs veikanten. En ikke uvanlig hendelse, - lånkbyggen var ikke av de som var bortskjemte med gang- og sykkelbaner. Men for sjåføren var det noe som ikke stemte. Han registrerer at det ikke er en person, men som et omriss av en figur i selve berget. Nyveien, været og mørke tilsa at han måtte konsentrere seg om kjøringen, og vender blikket et sekund fremover. Etter å ha konstatert sin fortsatt tilstedeværelse på riktig side av veibanen, vender blikket raskt på nytt til høyre, men nå er der kun en skinnende bergvegg. Samtidig varsler underbevisstheten om hva han nettopp hadde vært vitne til. Lagret på harddisken fremstår et bilde, uklart, undrende, men dog. Det var da vitterlig en kvinneskikkelse som hadde stått der i eller ved bergveggen, stirrende rett fremover. Hun var ikledd en sid hvit kjole som rakk ned til bakken, dessuten et slør som falt nedover ryggen og litt frem på siden. Og på hodet mener han å huske at det var konturer av ei krone. Det så mest ut som ei brur. Bildet forblir i minnet hele veien nedover Gevingåsen. Det ville ikke slippe taket. Senere på kvelden møter han sine arbeidskamerater, men fortier det hele. ”*Det er ikke noen som vil tro meg likevel*”, sier han til seg selv - og glemmer hele episoden.

Tegn: Jan Hoås

Flere bilister registrerte ”brura” med jevne mellomrom - fantasien overtok som et resultat av et overraskelsesmoment, ulike skikkelser oppstod ut i fra vær og vind, relatert til vedkommendes underbevissthet. Vi kjenner alle til hvor lett naturen fremstiller figurer, tusser og troll - når mørke faller på og det lille lyset som er igjen danner konturer både hos trær og busker. Har vi ikke alle vært hundre prosent sikre på at det står noen der borte? Vanligvis blir slike naturobservasjoner *fjæra som blir til fem høns*, men hva gjelder brura i Gevingåsen synes det som om de nye bergformasjonene uniformerte sanseinntrykket. For de fleste ble det ”brura” - som forsterket seg gjennom rykte om hva andre hadde sett. En ble forutinntatt - det var brura som skulle vise seg frem. Kanskje utviklet det seg avarter. Brura ”beveget” seg både i tid og sted, og benevnelsen ”brura på Gevingåsen” fikk fotfeste, til tross for at hun var en del av Hell. Brura ble ufrivillig involvert i andre hendelser på Gevingåsen, og hun fikk etter hvert et større territorium.

En bil kommer kjørende nedover Gevingåsen mot Hell en ettermiddag høsten 1981. Det var brødrepåret Iversen fra Hommelvik. Den 8 år gamle Ole Christian satt i forsetet ved siden av storebror. I det de kjører forbi bergveggen så ser Ole ”brura” - klart og tydelig. Barnesinnet omdanner sansene til skråsikre fasiter. Til og med i dag er Ole sikker på at han så brura. Ingen av de to brødrene hadde på forhånd hørt snakk om denne brura. Hun sto i veikanten, og fremsto aldeles virkelig. ”Jeg så henne altså ikke som noe hologram eller lysfenomen”, bedyrer Ole. For Ole og andre som ikke var lokalkjente, og ikke satt med lokalkunnskapene - ble ”brura” virkelig på en helt annen måte. Ryktet om brura forsterket seg. - Mange holdt sine observasjoner for seg selv, andre snakket åpent. Sistnevnte hjalp ikke førstnevnte. Det ble tisket og tasket. Noen trodde bestemt, og ble mest såret dersom deres observasjon ble betvilt. Observasjonene kunne variere litt. Noen ville ha det til at hun stod i veikanten, mens andre mente å ha sett henne midt i veibanen. Alt dette er helt menneskelig og normalt. Vi kjenner tilsvarende fenomen i naturen fra mest hver eneste kommune i landet. *Brura på Gevingåsen* kom via Ole Chr. Iversen også med i Anne Synnøve Leinums bok: ”Våkenetter” (spøkelseshistorier fra Trøndelag).

Mer interessant er det som oppstår i kjølevannet av slike observasjoner, nemlig gamle sagn som levendegjør og forklarer opphavet. I Gevingåsen forefinnes minst to, ett eldre og ett av nyere dato. Det eldste tilsa at ei ung jente skulle til Trondheim for å gifte seg. De kjørte med hest og slede. På hjemveien over Gevingåsen og ned mot Hell blir hesten skremt og løper ut. Sleden blir kastet mot bergveggen, brura faller ut og blir klemt til døde mellom sleden og berget.

Brudgommen overlevde. Brura blir igjen inn i berget hos hulderfolket, og siden har hun gått igjen på Gevingåsen. Det andre sagnet, av nyere dato - tilsier at ei jente under krigen skulle sykle til Trondheim for å kjøpe seg brudeutstyr. På veien hjem igjen over Gevingåsen ble hun overfalt av en soldat som skjød henne i hjel.

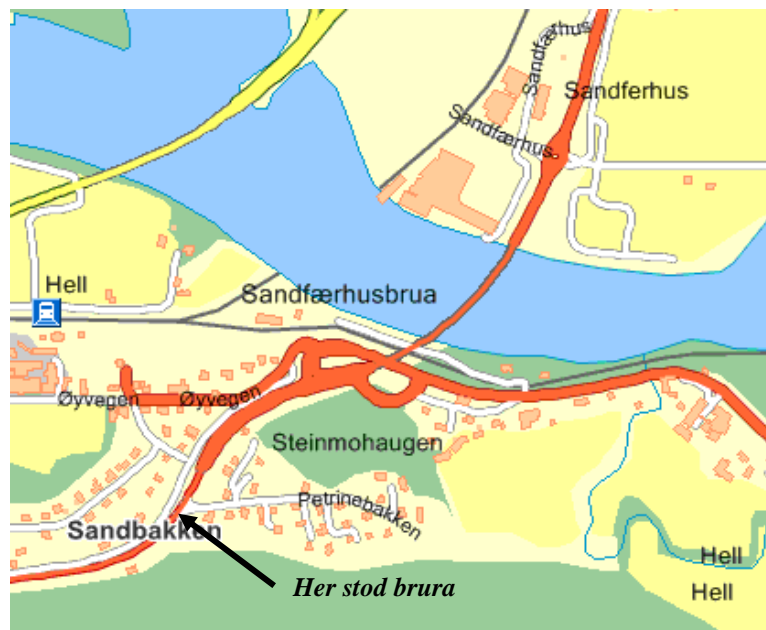

Jan Hoås viser hvor brura ble reflektert

Det første sagnet har en større grad av troverdighet, og kan ha ligget i folkemunnet i hundrevis av år. Det nyere er så nytt at det mest føles som bevisst oppdiktet uten noen annen mening enn å henlede oppmerksomheten til mordet på Ragna Kvålen. For utenforstående som ikke kjenner til mordet under krigen, kan slike ”moderne vandresoger” kun fyre opp under folks manglende reelle kunnskaper. Her kommer det lett en del variabler. Sagnet befester seg raskt gjennom rykte om et tilsvarende sagn, og så legger det ut på sin vandring. Grobunnen er virkelig til stede nettopp på Gevingåsen, som gjennom alle tider har vært kjent for mystikk og spennende historier. Mordet på Ragna Kvålen forsterket det hele. Ragna Kvålen var en 21-årig lærerskolestudent fra Verdal som skulle sykle til Trondheim den 6. august 1940 for å sjekke øynene hos en øyelege. Hun ble voldtatt og skutt av en tysk gefreiter (korporal). Se *Stjørdalens krønike*, bind 2 - side 162. Gjennom denne tragiske hendelsen oppstår en variant i vår egen samtid. Det er ganske uvanlig.

Drapet ble slått stort opp i avisene både lokalt og regionalt. Hendelsen ble omtalt og holdt levende i mange år fremover, og folk som dro over Gevingåsen følte grøss og uhygge der de passerte området hvor Ragna ble drept. Etter hvert ble ”historien” pyntet på, og fikk karakter av en spennende bryllupshistorie hvor Ragna glir over i ”brudehistorien” fra eldre tider, hvorpå hun fremstod som en kommende brud som skulle til byen for å gifte seg eller kjøpe brudeutstyr. Etter noen år svirrer ryktene. Noen hadde sett ”brura”. Et vakkert gjenferd med slør og krone på hodet. Men hvor ble hun sett?

Etter at riksvei 50 ble utbedret i 1959 i forbindelse med ny bro over Stjørdalselva, ble det foretatt sprengningsarbeider på forskjellige steder. Sprengingen dannet flater og rette kanter. Disse ble som speil ved fuktig vær, hvorpå billys fra spesielle vinkler fremhevet reflekser og synsbedrag i vannmolekylene nedetter bergveggen. Med basis i de eldgamle sagn, overtro og lignende - dannet det seg raskt en forsterkning om at de så en hvitkledd

skikkelse, som for noen ble relatert til Ragna Kvålen. Flere og flere kunne fortelle at de hadde sett en lysende brud i bergskrånningen på høyre side etter å ha passert Dronningsberget på vei ned til Hell. Men det merkelige var at ikke alle oppdaget skikkelsen, som så ut som den beveget seg mot bergflaten. Folk tok ekstra turer frem og tilbake for å se ”brura”. Dette til tross, hun viste seg ikke for alle. Værrelatert? Kryssende billys?

Så ble gåten løst da en bil stanset en skumringskveld under Dronningberget. En møtende bil var på vei. I det denne bilen skulle passere Petrinabakken (veien til Litjbyen) kastes sidestrålene av lysene mot de bratte bergflatene like ovenfor avkjørselen. Overraskelsen ble stor. Ei brur avtegnet seg i full størrelse med blomsterbukett i hendene, slør og krone på hodet. I klar relieff avtegnet hun seg mot den sorte bakgrunnen, og i det billysene passerte, var skikkelsen i bevegelse. Så forsvant ”brura”, og da var det kun å vente på neste bil. Lys fra

møtende biler skapte fenomenet. Det beste synsinntrykket var når berget hadde et anstrøk av fukt som reflekterte lyset i større grad. Da gåten ble løst, var det mange som tok turen opp i Gevingåsen for å oppleve dette vakre synet. Det var bare å stille seg opp og vente, så kunne de på grunn av billysene som passerte se at brura vandret over bergflatene.

I 1940 falt det ned ei bombe på Gevingåsen. Sigurd Kvål ble på en måte en vakt over den tyske bomba. Stadig var han bortom for å se at den lå der. Ja, sågar etter at kommunen sprengte bomba i 1958 - ble det til at han tok seg en tur bortom krateret rett som det var. På 70-tallet tok Gevingåsen Vel og ryddet en sti fra rasteplassen ved E6 oppe på toppen av Gevingåsen og bort til krateret, med fine planker over de små bekkene og myrstrekningene. Informasjonsskilt ble satt opp. Avstanden fra veien er knapt 50 m. Krateret ligger der ennå. Stien er i ferd med å gro igjen, og lukker på sin måte historien. Men krateret vil ikke gro. Rett nok er det et konstant tilsig av myrvann, men dog. Det er noe mystisk forbundet med krateret.

Oppe på Gevingåsen bodde det sist på 1700-tallet en John Pedersen Dybvad. Han var korporal ved Strindenske dragonregiment, og tjenestegjorde trolig i flere år ved den kjente norske garde i København. På grunn av denne tjenesten fikk han tilnavnet John Garder, og stedet på Gevingåsen ble hetende Garderplassen og stua fikk benevnelsen Garderstua. Like forbi huset gikk kongeveien til Trondheim.

Det har som nevnt gjennom alle tider vært knyttet underlige historier og fortellinger til Gevingåsen. Mange av disse handler om røvere og farende fant. Reisende fra øst og vest hadde en viss respekt for dette veistykket. Få dro alene over åsen, og sjelden om natta. Fanter var alltid på ferde, og de opptrådte i bander. Verst var det selvsagt for de såkalte "vesstjotter" (veskjøtt) - som var handelsreisende, og som for det meste var alene.

Det var heller ikke helt trygt for postkjørere. Gjennom nattens stillhet hørte en posthornets lyd, og melodien til *"Vår Gud han er så fast en borg"* lød høytidelig og gjennomtrengende i den mørke natta.

Ikke alle var "farlige". Den såkalte "Vargjodda" (Varg-jaaddaa) anså en for helt ufarlig. Regelmessig gikk hun over Gevingåsen, både dag og natt. Hun hadde sine faste rasteplasser, blant annet på Garderstua. Den gamle Jodda hadde av og til, og spesielt om natta, vært vitne til overfall av fredelige veifarende. Det ble sagt at hun visste mer enn folk flest om hva som foregikk oppe på åsen. - En mørk, regnfull høstkveld kom hun vandrende over Gevingåsen og tok som vanlig inn på Garderstua. Hun fortalte da om overfall og ran og om en "veskjøtt" som var i fare. Det fortelles at den samme kvelden var en slik handelsreisende inne på en gård i Hommelvik og fortalte at han skulle til Stjørdal. Han kom bort den natta og ble aldri funnet. Folk i Garderstua ble ille til mote av det Jodda fortalte.

Alle slike "vandresoger" ga næring til mystikken tilknyttet innfallsporten til Stjørdalen. Men hva gjelder "brura", så forsvant hun like raskt som hun kom. Da vegvesenet på begynnelsen av 1980-tallet skulle montere lysmaster i Gevingåsen, ble det, der "brura" hadde vist seg - utført mindre sprengninger og tilpasninger av jordsmonnet for å få plass til en stolpe. Det resulterte i at lysets ulike vinkler traff berget på en helt annen måte - og "brura" forsvant, beklageligvis. Et slikt naturfenomen hadde gjort seg - og ville passet godt inn i Hell sitt navn og rykte, og bokstavelig kunne blitt brukt kulturelt og kommersielt, en riktig godbit av en turistattraksjon. Men det vil ikke overraske denne skribent om snart et eller flere nye sagn relatert til Gevingåsen dukker opp. Gevingåsen som geografi og grense er i seg selv helt *naturlig* i så måte - med uhyggelig mystikk og historisk tyngde.